

Božena Němcová

česká spisovatelka

* 4. 2. 1820 Vídeň, + 21. 1. 1862 Praha

Němcová stála spolu s K. H. Borovským, J. K. Tylem a K. J. Erbenem v popředí české literatury ve 40. a 50. letech 19. století a také její dílo má zakladatelský význam pro českou prózu. Navíc se osud této osobně statečné ženy stal inspirací pro další generace včetně básníků 20. století.

Němcová, dívčím jménem Barbora Panklová, se narodila jako dcera české služky a panského kočího, rakouského Němce. Krátce po jejím narození se rodina přestěhovala do Ratibořic u České Skalice na statky kněžny Zaháňské. Školní vzdělání Němcové bylo nevelké. V dětství na ni však silně zapůsobila její babička Magdalena Novotná, tkadlena z Náchodska, a také pobyt v německé rodině panského správce, kde poprvé přišla - prostřednictvím německých knih - do styku s literaturou. V 17 letech byla provdána za Josefa Němce, úředníka finanční stráže, který měl velký podíl na jejím národním uvědomění. Němec byl za své vlastenectví často překládán, od svatby až do roku 1842 se mladí manželé stěhovali téměř každý rok a v té době se Němcové narodily čtyři děti. Poté zakotvili v Praze (1842 až 1845), kde Němcová přišla do styku s vlasteneckou společností a stýkala se téměř se všemi představiteli tehdejší české kultury. Zde také začala, zvláště pod vlivem Bolemíra Nebeského, psát. V časopisech uveřejňovala básně, které však neměly v dalším díle větší význam. Roku 1845 se rodina přestěhovala na Chodsko a Němcová se věnovala sběratelské činnosti a zajímala se i o sociální podmínky lidu. Svým zájmem podnítila i vznik prvního českého díla o utopickém socialismu - Listy přítele k přítelkyni o původu socialismu a komunismu - od F. M. Klácela.

Za vlasteneckou aktivitu byli manželé Němcovi policejně sledováni. Jejich situace se ještě zhoršila po porážce revoluce 1848-49 za nástupu Bachova absolutismu tím spíše, že Němcová ani v této době neskrývala - na rozdíl od mnohých - své přesvědčení. Roku 1850 byl její muž přeložen do Uher a Němcová s dětmi se odstěhovala do Prahy. Odtud podnikla čtyři cesty za manželem na Slovensko (tehdy součást Uher), jichž využila na sbírání materiálu ke svým pohádkám.

V Praze žila Němcová s dětmi doslova v bídě, odkázána na nevelké literární honoráře a na podpory od přátel, především J. E. Purkyněho a K. J. Erbena. Patřila mezi ty nemnohé, kteří v ustrašené Praze doprovodili na poslední cestě K. H. Borovského, jemuž položila na hrob mučednickou trnovou korunu. Její statečné postoje ji vzdalovaly opatrnickým vlastencům a přibližovaly spíše skupině J. V. Friče, Václava Čeňka Bendla Stránického a dalších "radikálů".

V roce 1861 odjela do Litomyšle redigovat své spisy, ale nemoc už jí nedovolila práci dokončit.

Ve svém díle učinila Němcová hlavním hrdinou prostý venkovský lid, jehož život zobrazila z různých stránek: jako sběratelka a vynikající vypravěčka dodnes čtených pohádek (Národní báchorky a pověsti, 1845-47, Slovenské pohádky a pověsti, 1857-58), jako autorka národopisných a cestopisných črt (Obrazy z okolí Domažlicka, vycházely od 1845 v Květech) či autorka povídek: Babička (1855), V zámku a podzámčí, Divá Bára aj. Národopisný ráz měla i Němcové publicistika, do které pronikala také aktuálně politická témata (Selská politika). Dílo Boženy Němcové - zvláště pohádky a povídky, a zejména Babička - bylo povědomím širokých vrstev národa včleněno do zlatého fondu české literatury a své oprávněné místo tam má dodnes. Její dílo i osudy navíc inspirovaly, zejména v těžkých dobách, významné české básníky, sochaře, scenáristy, režiséry a další umělce.

Zdroj: <http://www.libri.cz/database/kalendarium/>